

Annales Universitatis Paedagogicae Cracoviensis

Studia Politologica 32 (2024)

ISSN 2081-3333

DOI 10.24917/20813333.32.9

Dominika Sozańska*

Uniwersytet Komisji Edukacji Narodowej w Krakowie

ORCID: 0000-0002-8315-9783

Miasto i wieś – dwa wyzwania dla lokalnej polityki społecznej

Oprócz geograficznego zróżnicowania na wschodnią i zachodnią Polskę rozróżnienie na miasto i wieś jest drugim istotnym podziałem społecznym. Ze względu na cechy socjodemograficzne mieszkającej tam ludności, odmienne inne style życia oraz architekturę, obszary te będą charakteryzowały się odrębnymi, właściwymi sobie problemami społecznymi.

Głównym celem badawczym tego artykułu jest ukazanie charakterystycznych cech miasta i wsi jako kwestii wymagających rozwiązania na poziomie polityki społecznej. Problem badawczy w postaci pytania brzmi: jakie specyficzne cechy różniące miasto i wieś będą źródłem problemów społecznych? Zastosowana metoda to analiza porównawcza oraz analiza źródeł zastanych.

Z bardzo szerokiej gamy problemów jako kluczowe zostały wybrane zagadnienia związane z budowaniem spójności i więzi oraz dostępu do społecznie pożądaných dóbr, gwarantujących akceptowalną jakość życia.

Przeciwstawianie sobie miasta i wsi jako dwóch porządków i typów więzi ma długą tradycję. Tęsknota za wsią jako idyllą charakterystyczna była dla myślenia romantycznego. Miasto jawiło się tu jako zagrożenie dla prawego, szczęśliwego i wspólnotowego życia, zgodnego z rytmem natury i pór roku (Bartnik 1993: 51–52).

Sięgając dalej można tu przytoczyć Jana Kochanowskiego i jego *Wieś spokojną, wieś wesołą* lub opis Powiśla z *Lalki* Bolesława Prusa. U Kochanowskiego wieś to przestrzeń, gdzie rolnictwo i rzemiosło pozwalają wieść dobre życie w zdrowej wspólnocie ludzkiej i w otoczeniu płodnej i szczodrej natury. Z kolei u Prusa Wokulski idąc Powiślem, widzi nieskończoną ludzką nędzę, która urodzić się mogła tylko

* dominika.sozanska@up.krakow.pl

w mieście – brud, ścieki, odpadki i smród. A ludzie, którzy tam mieszkają, przez swój upadek moralny zbliżają się do zwierząt¹.

Definicje i cechy charakterystyczne

Współcześnie różnice między miastem a wsią nadal są widoczne, nawet dla kogoś bez przygotowania teoretycznego. Poezję i prozę zastąpiły twarde naukowe kryteria, na podstawie których dane miejsce jest klasyfikowane jako miasto lub wieś.

Według Głównego Urzędu Statystycznego miasto to „jednostka osadnicza o przewadze zwartej zabudowy i funkcjach nierolniczych, posiadająca prawa miejskie bądź status miasta nadany w trybie określonym odrębnymi przepisami”. Podczas gdy wieś to „jednostka osadnicza o zwartej lub rozproszonej zabudowie i istniejących funkcjach rolniczych lub związanych z nimi usługowych lub turystycznych nieposiadająca praw miejskich lub statusu miasta” („Pojęcia stosowane w statystyce publicznej”).

Inną definicją, którą warto przypomnieć, jest obowiązująca w Polsce od 2005 roku unijna Klasyfikacja Jednostek Terytorialnych do Celów Statystycznych (NUTS²), czyli „[standard geograficzny służący] do statystycznego podziału państw członkowskich Unii Europejskiej (ich terytoriów gospodarczych) na trzy poziomy regionalne o określonych klasach liczby ludności. Została ona ustanowiona w celu zbierania, opracowania i rozpowszechniania na obszarze Unii Europejskiej porównywalnych danych dla określonych statystyk regionalnych (np. z zakresu rachunków regionalnych, demografii, rynku pracy i społeczeństwa informacyjnego)” („Klasyfikacja NUTS”).

NUTS służy jako narzędzie do planowania polityki lokalnej Unii Europejskiej, które uwzględnia liczbę ludności oraz zaawansowanie społeczno-gospodarcze poszczególnych regionów. Od 1 stycznia 2018 roku w Polsce funkcjonuje 97 jednostek NUTS: NUTS 1 – makroregiony skupiające województwa (7 jednostek), NUTS 2 – regiony, czyli województwa lub ich części (17 jednostek) oraz NUTS 3 – podregiony (powiaty 73 jednostki).

Powyższe uściślenia, niezbędne do obliczeń statystycznych, stanowią rzecz jasna tylko jeden z wymiarów podziału na miasto i wieś. Aspekt relacji międzyludzkich podkreśla definicja znajdująca się w *Encyklopedii Socjologicznej*: „Miasto stanowi rodzaj zbiorowości społecznej skupiającej znaczną liczbę ludności na określonym terenie,

¹ Bolesław Prus *Lalka* (Tom 1. Rozdział VIII), „Wokulski doszedł do brzegu Wisły i zdumiał się. Na kilkumorgowej przestrzeni wznosił się tu pagórek najobrzydliwszych śmieci, cuchnących, nieomal ruszających się pod słońcem, a o kilkadziesiąt kroków dalej leżały zbiorniki wody, którą piła Warszawa. (...) Na stoku i w szczelinach obmierzłego wzgórza spostrzegł niby postacie ludzkie. Było tu kilku drzemiących na słońcu pijaków czy złodziei, dwie śmieciarki i jedna kochająca się para, złożona z trędowatej kobiety i suchotniczego mężczyzny, który nie miał nosa. Zdawało się, że to nie ludzie, ale widma ukrytych tutaj chorób, które odziały się w wykopane w tym miejscu szmaty. Wszystkie te indywidua zwierzyły obcego człowieka; nawet śpiący podnieśli głowy i z wyrazem zdziżenia psów przypatrywali się gościowi Opis Powiśla”.

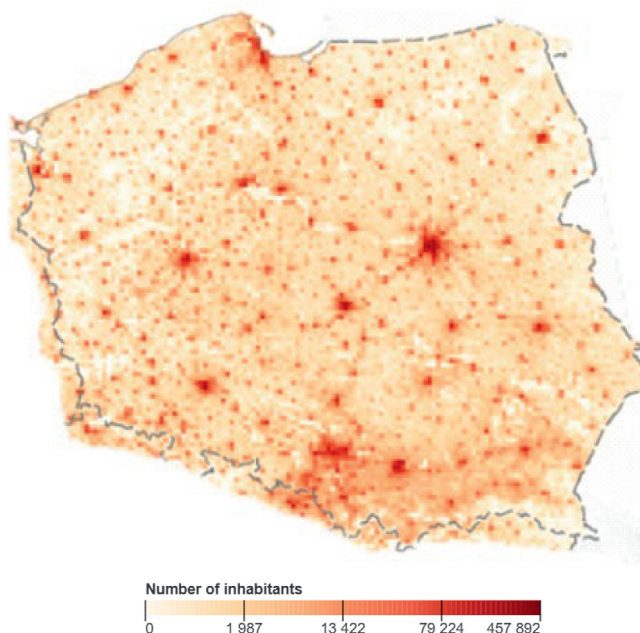
² NUTS – (fr.) *Nomenclature des Unités territoriales statistiques*; angielski: *Classification of Territorial Units for Statistics*, nazywana także *Nomenclature of Territorial Units for Statistics*.

wyróżniającej się heterogeniczną strukturą i zróżnicowanymi stylami życia swoich członków. Substrat materialny zorganizowanego życia w mieście tworzy zabudowa architektoniczna i urbanistyczna oraz rozbudowana infrastruktura usług” (Misiak 1999: 228).

Innymi słowy cechami charakterystycznymi miasta będzie zróżnicowana zabudowa, często o funkcji prestiżowej, wielość zawodów i ról społecznych oraz zdecydowana przewaga grup wtórnych nad pierwotnymi (Wallis 1990, por. Ziółkowski 1965: 90). Wieś z kolei cechować będzie mniejszym zaludnieniem, wolniejszym tempem życia oraz silniejszymi niż w mieście więziami społecznymi. Ludzie znają się nawzajem i są zazwyczaj bardziej skłonni do współpracy i pomocy. Na wsi jest też większe przywiązanie do tradycji i religii. Najwięcej *dominantes*³ jest na terenach wiejskich szczególnie na południu i wschodzie Polski („Mapy religijności Polaków” 2018).

Warto w tym miejscu dodać, że Polska jest krajem słabo zurbanizowanym, jak pokazują dane Eurostatu – dominują tereny wiejskie.

Rys. 1. Zagęszczenie, dane ze spisu ludności i mieszkań UE z 2021 r.

Źródło: <https://ec.europa.eu/eurostat/web/products-eurostat-news/w/DDN-20230330-2>

Nie oznacza to jednak, że rolnictwo stanowi główne źródło zarobkowania. Jedynie 10% mieszkańców wsi utrzymuje się z pracy na roli, pozostali żyją z pracy najemnej (48,3%) i świadczeń społecznych (ponad 32%) („Polska wieś. Raport o stanie wsi” 2022: 23). Czy można zatem mówić o istnieniu wsi, jeżeli nie ma już

³ *Dominantes* – katolicy, którzy przyszliz na mszę niedzielną.

ludzi żyjących z pracy na roli? Wydaje się, że tak. Pomimo dynamicznych zmian, jakim ulegają tereny wiejskie – deruralizacji – wciąż istnieje wiele aspektów różniących je od miasta: mniejsza gęstość zaludnienia, specyficzny typ sąsiedztwa przypominający wspólnotę, duża rola religii i konserwatyzm w sferze wartości (Kajdanek 2012: 148) oraz większy przyrost naturalny (Wieliczko 2022: 31).

Problemy miasta

Przyglądając się problemom społecznym charakterystycznym dla miasta, na pierwszy plan wysuwają się te związane z heterogeniczną substancją ludzką. Wielość stylów życia, wykonywanych zawodów i zróżnicowanych zarobków sprawia, że miasto jest miejscem sprzyjającym powstawaniu nierówności i marginalizacji, rozumianej jako brak uczestnictwa w życiu społecznym oraz brak dostępu do pożądanых dóbr (Szarfenberg 2006: 19, 33–37)

Jak pisze Aleksander Wallis, miasto „(...) powstaje pod wpływem tych nierówności, ułatwia je i potęguje. Jest narzędziem selekcji społecznej, którą znajdziemy we wszystkich przejawach życia miejskiego. Dotyczy wszystkich dosłownie dóbr miejskich, z których korzysta obywatel, poczynając od szpitala położniczego, a kończąc na cmentarzu” (Wallis 1971: 23).

Wspomniana przez Wallisa selekcja opiera się na związku przestrzeni ze strukturą społeczną, zamieszkanie w konkretnym miejscu – prestiżowej dzielnicy, osiedlu grodzonym lub getcie będzie konsekwencją wysokiego bądź też niskiego statusu (Kowalski 2004). W efekcie dochodzi do fragmentaryzacji przestrzeni miejskiej i powstania niewidzialnej mapy przywilejów i dostępności.

Elementem tej mapy będzie sieć niepisanych reguł i zasad społecznych, akceptowanych przez wszystkich uczestników życia zbiorowego. Ich nieprzestrzeganie będzie skutkowało brakiem dostępu do niektórych przestrzeni. Widać to wyraźnie na przykładzie ubogich czy też osób w kryzysie bezdomności, które nie są wpuszczane do sklepów, kawiarni czy galerii handlowych (Górniak 2014: 30–31).

Ubóstwo jest przyczyną innych form wykluczenia w mieście, z których najdotkliwszą wydaje się być dostęp do mieszkań. Biorąc pod uwagę wzrost cen gruntów, zapewnienie mieszkańcom dachu nad głową jest trudnym wyzwaniem dla polityki lokalnej.

Wykluczenie społeczne to nie tylko zła sytuacja finansowa, może też przybrać formę izolacji w gettach bogactwa, przybierających postać osiedli grodzonych – *gated communities*. Tu ekskluzja często dokonuje się na własne życzenie jako podkreślenie własnego statusu poprzez zamieszkanie w prestiżowym miejscu, pośród sobie podobnych. Wykluczenie społeczne powoduje zamykanie niektórych grup i kategorii społecznych w swego rodzaju bańkach. Proces ten zachodzi zazwyczaj spontanicznie i jest efektem nierównego podziału dóbr w społeczeństwie. Ma on też rzecz jasna negatywny wpływ na solidarność i zdrowe więzi międzyludzkie.

Na ciekawą relację pomiędzy więziami społecznymi a architekturą wskazuje Zygmunt Bauman (2006: 147–162). Otóż cechy przestrzeni, jej rozkład i funkcje mogą

te więzi budować lub przyczyniać się do ich rozkładu. Bauman uważa, że współczesna przestrzeń miejska staje się niegościnna i nieprzyjazna. Niesprzyjająca praktykowaniu uprzejmości (Bauman 2006: 148). Nastawiona na to, żeby wygaszać relacje międzyludzkie. Bauman wskazuje cztery elementy przestrzeni miejskiej działających niekorzystnie na więzi.

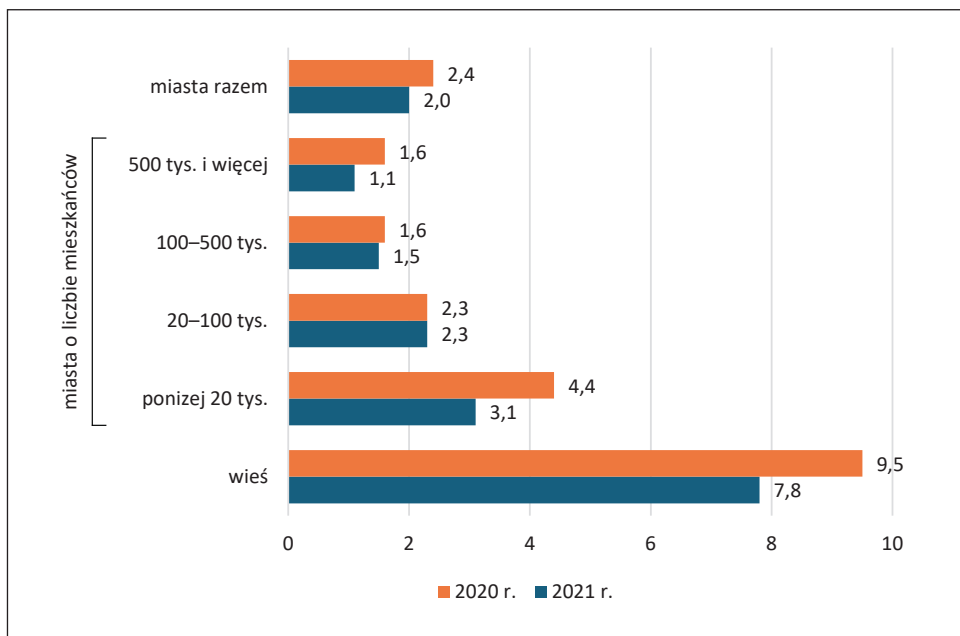
Pierwszy to nowoczesna architektura. Jest oparta na betonie i szkłe, jest surowa, monumentalna, przytłaczająca. Nie tylko nie zachęca do spotkań, lecz także wyrzuca ludzi poza jakiś obręb relacji społecznych. Drugi to „niby-miejsca” wystandaryzowane, pozbawione cech indywidualnych, miejscach bez właściwości, które są identyczne na całym świecie. Są to autostrady, lotniska, supermarkety, dworce. Są tak skonstruowane, aby się nie zatrzymywać, oraz opatrzone znakami i instrukcjami umożliwiającymi szybka orientację i poruszanie się. Jest to przestrzeń, która nie daje się oswoić i skolonizować (Bauman 2006: 158). Trzecim typem są puste przestrzenie. Nie są zakazane, nie oddzielają ich żadne fizyczne bariery czy płoty. Ich „pustka” polega na braku społecznych znaczeń, nie istnieją w świadomości społecznej przez co stają się niewidzialne. Tak jak dla mieszkańca luksusowej dzielnicy niewidzialne mogą być slumsy, dzielnicy biedy i ubóstwa, bo on tam po prostu nigdy nie był (Bauman 2006: 160; Kociatkiewicz, Kostera 1999: 5). Czwartym typem są przestrzenie konsumpcji, „zachęcają do działania, lecz nie do s p ó ł-działania” (Bauman 2006: 151, pisownia oryginalna); są to wszelkiego rodzaju centra handlowe, sklepy, które są tak skonstruowane, aby wygaszać interakcje, kontakt z drugim człowiekiem odwracały uwagę od towaru. Konsumpcja jest według Baumana „rozrywką w pełni i nieodwołalnie indywidualną, łańcuchem wrażeń, których można doświadczyć i doznać wyłącznie na własny rachunek” (Bauman 2006).

Problemy wsi

Przyglądając się sytuacji wsi, widać, że w czasie ostatnich dziesięcioleci poziom życia zdecydowanie się poprawił. Dobrą ilustracją tego trendu są przeprowadzone w latach 1965–1995 badania nad wzrostem poborowych. Wzrost jest cechą wrodzoną, mającą charakter predyspozycji, która może nie rozwinąć się prawidłowo ze względu na trudne warunki życia. W trakcie badań uwzględniano także inne zmienne, takie jak wykształcenie rodziców czy liczba dzieci w rodzinie, jednak nie odgrywały takiej roli, jak fakt urodzenia się na wsi. Uzyskane rezultaty pokazały, że poborowi ze wsi dopiero w 1995 roku osiągnęli taki sam wzrost jak mężczyźni pochodzący z miast (Bielicki, Szklarska i in. 1997: 67 za Szacka 2003: 334).

Pomimo, że wieś upodabnia się w niektórych aspektach do miasta, a rolnictwo nie stanowi już głównego źródła utrzymania, to zagrożenie ubóstwem i wykluczeniem wciąż jest większe na terenach wiejskich i rośnie, podczas gdy w miastach, szczególnie tych dużych, maleje (Wilkin 2022: 24).

Rys. 2. Zasięg ubóstwa skrajnego w 2020 i 2021 roku wg klasy miejscowości zamieszkania

Źródło: Zasięg ubóstwa ekonomicznego w Polsce w 2021 r. Wykres nr 9 GUS 30.06.2022 r.⁴

Z danych Głównego Urzędu Statystycznego z ostatnich lat („Zasięg ubóstwa ekonomicznego w Polsce w 2021” 2022) wynika, że osobami najbardziej narażonymi na ubóstwo są rolnicy (w 2021 roku – 11,8%, w 2022 roku – spadek do 8,5%), osoby mieszkające na wsi, o niskim wykształceniu. Ubóstwo skrajne częściej dotyka mieszkańców wsi – w 2021 i 2022 roku było to 8%, podczas gdy w miastach doświadczyło go jedynie 2,3% mieszkańców („Zasięg ubóstwa ekonomicznego w Polsce w 2021”: 4–6). Podobna prawidłowość ma miejsce w sferze niedostatku, czyli minimum socjalnego – na wsi ponad 52%, w miastach 33% („Zasięg ubóstwa ekonomicznego w Polsce w 2021”).

Co ciekawe, marginalizacja ta nie przekłada się na warunki mieszkaniowe: w miastach tylko 21% ludności mieszka w domkach, podczas gdy 78% w blokach. Na wsi proporcje są odwrotne – większość (88%) mieszka w domach, w blokach zaledwie 11% („House or flat – owning or retting” 2021).

Na wsi mieszka ponad połowa osób zarejestrowanych jako bezrobotne, również PKB i dochód rozporządzalny są niższe na terenach wiejskich („Jak żyją bezrobotni na wsi” 2022, „Najbogatsze i najbiedniejsze regiony Polski. Oto gdzie powstaje największa część PKB” 2021, „Beneficjenci środowiskowej pomocy społecznej w 2021 r.” 2022: 33).

⁴ Identyczne prawidłowości mają miejsce w 2022 (Zasięg ubóstwa ekonomicznego w Polsce w 2022 r.).

Złą kondycję finansową mieszkańców wsi widać także po rozkładzie beneficjentów pomocy społecznej. Najwięcej z nich mieszka w województwach: warmińsko-mazurskim, gdzie korzystało z niej 6,4%, i kujawsko-pomorskim – 5,5% (Beneficjenci środowiskowej pomocy społecznej w 2021 r. 2022: 28–29)

Tereny wiejskie skupiają także ludność o niższym wykształceniu

Tabela 1. Ludność w wieku 13 lat i więcej według poziomu wykształcenia i miejsca zamieszkania w 2021 r.

Wyszczególnienie	Miasto		Wieś	
	w tys.	[%]	w tys.	[%]
Ogółem	19892,2	100,0	12991,0	100,0
Wyższe	5459,9	27,4	2152,4	16,6
średnie	6690,5	33,6	3953,7	30,4
Zasadnicze zawodowe/branżowe	3199,0	16,1	3230,2	24,9
Gimnazjalne	539,3	2,7	482,3	3,7
Podstawowe ukończone	1790,8	9,0	2069,2	15,9
Podstawowe nieukończone i bez wykształcenia szkolnego	375,6	1,9	314,2	2,4
Nieustalone	1837,2	9,2	788,9	6,1

Źródło: Ludność według cech społecznych – wyniki wstępne 31 maja 2022 r. NSP 2021 Informacje sygnałowe, s. 3, tablica nr 3 podkreślenie własne DS

Przyglądając się problemom społecznym wsi: ubóstwu, bezrobociu, złej infrastrukturze, niższemu wykształceniu mieszkańców, gorszym wynagrodzeniom, utrudnionemu dostępowi do instytucji kultury, oświaty czy służby zdrowia (Kalinowski 2022: 162, <https://wynagrodzenia.pl/gus>), można powiedzieć, że ich główną przyczyną jest oddalenie od większych ośrodków, czyli peryferyjność. Na skutek historycznych procesów industrializacji regiony o atrakcyjnej lokalizacji czy zasobach zyskiwały i przyciągały kapitał oraz inwestorów, ludzi wykształconych, stając się coraz lepiej rozwinięte i konkurencyjne, pozostawiając daleko w tyle ubogie peryferia (Nurzyńska 2016: 128–129).

Oddalenie od ośrodka miejskiego, brak dobrej infrastruktury drogowej i publicznych środków transportu, starzenie się społeczności, niski poziom wykształcenia – wszystko to stanowi faktyczną barierę rozwoju i może być przedmiotem zainteresowania lokalnej polityki społecznej.

Underclass

Elementem wspólnym dla miasta i wsi jest istnienie specyficznej kategorii społecznej, jaką jest *underclass*, wskutek utrwalonego ubóstwa i wytworzonego przez nie

sposobu życia zw. kulturą biedy. W przypadku terenów miejskich będą to osiedla postrobotnicze, a wiejskich – dawne tereny PGR-ów.

Underclass charakteryzuje się „(1) koncentracją przestrzenną w najbiedniejszych i najbardziej zaniedbanych dzielnicach miast, (2) chronicznym bezrobociem większości, (3) ogromnym udziałem w jej składzie nastolatków i dzieci pochodzących z nieślubnych związków, (4) wyraźną przewagą osób całkowicie uzależnionych od stałej pomocy społecznej, będącej niekiedy jedynym źródłem dochodu i utrzymania” (Majer 2010: 236).

Złym warunkom mieszkaniowym towarzyszy alternatywny wobec reszty społeczeństwa styl życia, na który składają się zaniedbania edukacyjne, wczesne macierzyństwo i urodzenia pozamałżeńskie, wandalizm, życie z zasiłków i niechętnie podejmowanie pracy. Wszystko to sprawia, że reszta społeczeństwa postrzega tę klasę jako środowisko dewiacyjne, od którego należy się izolować. Stąd unikanie pewnych dzielnic w mieście czy przysiółków na wsiach. Izolacja ta może przybrać formy dyskryminacji, kiedy pochodzenie z danej dzielnicy staje się przyczyną odrzucenia podania o pracę (Kowalewska 2018: 67–68).

Źródłem problemów i zagrożeniem dla spójności społecznej może być też brak zaufania do instytucji państwa, w tym policji, oraz ograniczenie uczestnictwa w szeroko rozumianym społeczeństwie obywatelskim – stowarzyszeniach i organizacjach pozarządowych. Przyczyną jest tu prawdopodobnie poczucie bezradności i fatalizm (Kowalewska 2018: 81–82).

Podsumowanie

Wyzwania dla polityki lokalnej zależą od specyficznych warunków, potrzeb i problemów występujących w danej społeczności. W przypadku miasta zadaniem może być niwelowanie różnic w dochodach, zapewnienie dostępu do mieszkań oraz odpowiednie planowanie przestrzenne, które kreowałoby przestrzeń sprzyjającą budowaniu więzi społecznych.

Na terenach wiejskich trzeba uporać się z barierami wynikającymi z peryferyjności, w tym z ubóstwem i dostępem do systemów opieki zdrowotnej, edukacji i transportu publicznego. Ważną kwestią jest też odpływ młodych do miast i starzeniem się wsi. Zasobem są tu wciąż żywotne więzi wspólnotowe, wynikające z sąsiedztwa i pokrewieństwa.

Trzeba na koniec dodać, że miasto i wieś to nie tylko dwa typy zaludnienia czy architektury. To także cała geografia znaczeń, jakie przestrzeni nadają jej mieszkańcy. Ich znajomość pozwala efektywnie planować strategię lokalne i szukać adekwatnych rozwiązań istniejących problemów społecznych.

Bibliografia

Źródła

- Beneficjenci środowiskowej pomocy społecznej w 2021 r.* 2022. Kraków, Warszawa: Główny Urząd Statystyczny.
- Polska wieś. Raport o stanie wsi.* 2022. Jerzy Wilkin, Andrzej Hałasiewicz (red.), 23. Warszawa: Wydawnictwo Naukowe Scholar.
- Spółeczeństwo informacyjne w Polsce w 2021 r.* 2021. Informacje sygnałne. Główny Urząd Warszawa. Szczecin.
- Zasięg ubóstwa ekonomicznego w Polsce w 2021 r.* (na podstawie wyników badania budżetów gospodarstw domowych). GUS 30.06.2022 r.
- Zasięg ubóstwa ekonomicznego w Polsce w 2022 r.* 2022. Informacje sygnałne. Główny Urząd Statystyczny.

Literatura

- Bartnik Czesław Stanisław. 1993. *Teologia miasta*. W: *Miasto i kultura polska doby przemysłowej*, t. 3 „Wartości”, Hanna Imbs (red.), 51. Wrocław: Zakład Narodowy im. Ossolińskich.
- Bauman Zygmunt. 2006. *Płynna nowoczesność*. Kraków: Wydawnictwo Literackie.
- Bielicki Tadeusz, Alicja Szklarska, Zygmunt Welon, Czesław Brajczewski. 1997. „Nierówności społeczne w Polsce: antropologiczne badania poborowych w trzydziestoleciu 1965–1995”. *Monografie Zakładu Antropologii PAN we Wrocławiu* 16: 67. ISBN 83-901487-6-5. Za: Szacka Barbara. 2003. *Wprowadzenie do socjologii*. Warszawa: Wydawnictwo Oficyna Naukowa.
- Górniak Katarzyna. 2014. „Biedny w przestrzeni publicznej – praktyki nakazane, praktyki zakazane”. *Acta Universitatis Lodziensis. Folia Sociologica* 50: 27–41.
- Kajdanek Katarzyna. 2012. *Miasto i wieś*. W: *Współczesne społeczeństwo polskie*, Anna Giza, Małgorzata Sikorska (red.), 148. Warszawa: Wydawnictwo Naukowe PWN.
- Kalinowski Sławomir. 2022. *Ubóstwo i wykluczenie na wsi*. W: *Polska wieś. Raport o stanie wsi 2022*, 153–170. Warszawa: Wydawnictwo Naukowe Scholar.
- Kowalewska Karolina. 2018. „Underclass i kultura ubóstwa w badaniach nad rozwojem kompetencji moralnych i społecznych w środowiskach ludzi ubogich”. *Ethics in Progress* 9 (1): 62–98.
- Kowalski Maciej. 2004. *Przestrzeń jako zmienna w relacji człowiek środowisko*. W: *Wokół socjologii przestrzeni*, Andrzej Majer, Paweł Starosta (red.). Łódź: Wydawnictwo Uniwersytetu Łódzkiego.
- Majer Andrzej. 2010. *Socjologia i przestrzeń miejska*. Warszawa: Wydawnictwo Naukowe PWN.
- Misiak Władysław. 1999. *Miasto*. W: *Encyklopedia Socjologii*, t. 2, Władysław Kwaśniewicz (red.), 228. Warszawa: Wydawnictwo Oficyna Naukowa.
- Szarfenberg Ryszard. 2006. *Marginalizacja i wykluczenie społeczne. Wykłady*. Warszawa: Instytut Polityki Społecznej, Uniwersytet Warszawski.
- Szczepański Marek S. 2008. „Bramy raju i miejsca przekłete? Socjolog miasta wobec różnych form wykluczenia społecznego na górnym śląsku”. *Przegląd Socjologiczny* 57 (1): 177–199.
- Wallis Aleksander. 1990. *Socjologia przestrzeni*. Warszawa: Niezależna Oficyna Wydawnicza.

- Wallis Aleksander. 1971. *Socjologia i kształtowanie przestrzeni*. Warszawa: Państwowy Instytut Wydawniczy.
- Wieliczko Barbara. 2022. *Czym jest współczesna wieś? Definicje, klasyfikacje, ewolucja*. W: *Polska wieś. Raport o stanie wsi 2022*, Jerzy Wilkin, Andrzej Hałasiewicz (red.), 31. Warszawa: Wydawnictwo Naukowe Scholar.
- Wilkin Jerzy. 2022. „Zrozumieć i opisać polską wieś – synteza raportu”. W: *Polska wieś. Raport o stanie wsi 2022*, Jerzy Wilkin, Andrzej Hałasiewicz (red.), 24. Warszawa: Wydawnictwo Naukowe Scholar.
- Ziółkowski Janusz. 1965. *Urbanizacja miasta osiedle: Studia socjologiczne*. Warszawa: Wydawnictwo Naukowe PWN.

Źródła internetowe

- „House or flat – owning or renting”. Dostęp 12 maja 2023 roku. <https://ec.europa.eu/eurostat/cache/digipub/housing/bloc-1a.html>
- „Population and housing census 2021 – population grids”. Dostęp 12 maja 2023 roku. https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php?title=Population_and_housing_census_2021_-_population_grids&stable=0
- „Jak żyją bezrobotni na wsi”. Dostęp 12 maja 2023 roku. <https://polskarola.pl/rolnictwo/jak-zyja-bezrobotni-na-wsi/>
- „Najbogatsze i najbiedniejsze regiony Polski. Oto gdzie powstaje największa część PKB”. Dostęp 12 maja 2023 roku. <https://businessinsider.com.pl/finanse/makroekonomia/polski-pkb-wedlug-regionow-oto-gdzie-powstaje-najwieksza-czesc-polskiej-gospodarki/mxwk5l0>
- „Pojęcia stosowane w statystyce publicznej”. Dostęp 12 maja 2023 roku. <https://stat.gov.pl/metainformacje/slownik-pojec/pojecia-stosowane-w-statystyce-publicznej/1307,pojecie.html>
- „Klasyfikacja NUTS”. Dostęp 14 maja 2023 roku. <https://stat.gov.pl/statystyka-regionalna/jednostki-terytorialne/klasyfikacja-nuts/>
- „Klasyfikacja NUTS w Polsce”. Dostęp 14 maja 2023 roku. <https://stat.gov.pl/statystyka-regionalna/jednostki-terytorialne/klasyfikacja-nuts/klasyfikacja-nuts-w-polsce/>
- „Mapa religijności Polaków”. Dostęp 14 maja 2023 roku. <https://www.gis-expert.pl/mapy-religijnosci-polakow>
- „Wynagrodzenia w Polsce według danych GUS”. Dostęp 14 maja 2023 roku <https://wynagrodzenia.pl/gus>
- Kociatkiewicz Jerzy, Monika Kostera. 1999. „The anthropology of empty space”. *Qualitative Sociology* 1: 37–50. Dostęp dnia 1 maja 2023 roku. https://www.researchgate.net/publication/221673910_The_Anthropology_of_Empty_Spaces

City and village – two challenges for local social policy

Abstract

The article discusses the social problems of cities and the countryside context of challenges for local social policy. Issues of marginalization and poverty, social segregation in cities, the role of architecture and neighborhood in building healthy social bonds are discussed. In the case of the city, the policy task will be to eliminate income differences, ensure access to housing and appropriate spatial planning, which would create a space conducive to building social bonds. In rural areas, the problem is peripherality and difficult access to health care systems, education and public transport

Keywords: poverty, marginalization, local social policy, city, countryside